

Meštrović, Marun, Gunjača i *Povijest Hrvata*

Dr. Duško KEČKEMET
HR - 21000 Split, Trogirska 6

Fra Lujo Marun, osnivač Muzeja hrvatskih spomenika u Kninu, među prvima je otkrio talenat mladoga Ivana Meštrovića. Meštrović je planirao smještaj Muzeja u kninskoj tvrđavi, što nije ostvareno. Za taj Muzej je izradio skulpturu Povijest Hrvata, ali je ona ostala u Beogradu. Stjepan Gunjača je, nakon II. svjetskog rata Muzej prenio u Split, privremeno u Meštrovićeve palaču i Kaštelet na Mejama, a zatim u novosagrađenu zgradu u blizini. Sva nastojanja da se za Muzej dobije Meštrovićeve skulptura Povijest Hrvata bila su uzaludna.

Otkriće talenta dječaka pastira Ivana Meštrovića u zabitnim zagorskim Otavicama bilo je presudno za njegovo daljnje stvarstvo i za njegovu svjetsku slavu. Inače bi on bio jedan od mnogih, po prirodi nadarenih seljaka, koji, bez opće i stručne naobrazbe, rezbare i na sajmovima prodaju svirale ili, u najboljem slučaju, izrezbarene gusle i naivno oblikovane drvene figurice.

Kada je Meštrović postao slavan, mnogi su isticali svoj doprinos u otkrivanju njegovoga talenta i slanju na daljnje školovanje; među njima i oni koji su u tome imali tek sporednu ulogu.

Jedan od presudnih udjela u tome imao je fra Lujo Marun (1857-1939), sakupljač arheoloških spomenika iz doba hrvatskih vladara na tim područjima. Prema svjedočenju Šibenčanina dr. Ante Mišure (koji je tada, oko 1965. godine imao oko 86 godina), on je osobno bio prisutan kada je, negdje potkraj devetnaestog stoljeća, mladi Meštrović donio fra Luj Marunu u Drniš reljef glave biskupa Strossmayera, radene u drvu po slici iz nekih novina. Prema istom podatku fra Lujo Marun je nešto kasnije isposlovaio, posredstvom industrijalca Aleksandra Königa, mladom Meštroviću stipendiju u Beču. (Drnišanin Nikola Adžija, svojatajući preuzetno svoju presudnu ulogu u otkriću Meštrovićeve talenta, pobija tu Mišurinu izjavu)¹.

Prema podacima što ih je Ćiril Petešiću dao splitski mastioničar Vicko Ferić, koji je nakon 1919. godine živio u Kninu i prijateljevaio s fra Lujom Marunom, fra Lujo je posjedovao par opankaka izrađenih u drvu. Po njegovim riječima to je bio prvi Meštrovićev rad². Fra Lujo Marun je, uočivši rano Meštrovićeve nadarenost, 1907. godine počeo skupljati njegove dječake skulpture i pjesme³. Meštrović je, pak, pomagao fra Luj Marunu u starijim godinama da preživi. On mu je preporučio i mladoga Stjepana

¹ N. ADŽIJA, Povodom članka Ž. Stričića o Meštrovićevom "radanju", *Hrvatski književni list*, Zagreb, god. 2, VI. 1969. - Ž. STRIČIĆ, Još nešto o radanju Meštrovićeve genija, *Hrvatski književni list*, Zagreb, 2/12, IV. 1969, str. 15.

² Ć. PETEŠIĆ, Prvi koraci Ivana Meštrovića u umjetnosti, *Telegram*, Zagreb, 10. III. 1961, str. 8.

³ N. GOL, Meštrović u kninskoj tvrđavi, *Matica*, Zagreb, 33/1983, 7-8, str. 13.

Ivan Meštrović s ocem i fra Lujom Marunom u Otavicama.

Gunjaču da nastavi njegovo djelo na skupljanju i očuvanju starohrvatskih arheoloških spomenika. Dječake Meštrovićeve skulpture pohranio je fra Lujko Marun u Starohrvatskom muzeju u Kninu. Kasnije su čuvane u splitskoj Galeriji umjetnina i konačno predane Galeriji Meštrović u Splitu.

*

Stekavši 1911. godine slavu na Svjetskoj izložbi u Rimu, Meštrović je boravio i djelovao u Rimu, ali vraćao i u domovinu, posjećujući gotovo uvijek zavičaj i obitelj u Otavicama. Stalna putovanja i boravci u inozemstvu, u Beču, Parizu i Rimu, poticali su ga na trajniji život i rad u domovini, posebno u zavičaju. Zaradivši nešto više prodajom radova na Rimskoj izložbi, sagradio je u Otavicama roditeljima novu udobnu kuću. Nemajući pri gradnji u Otavicama atelijera, radio je u dvorištu očinske kuće.

Hrvatsko starinarsko društvo u obližnjem Kninu odlučilo je u kninsku tvrđavu smjestiti *Prvi muzej hrvatskih spomenika*. Meštrović je tada, 1911. godine, ponudio ravnatelju *Starinarskog društva* i *Muzeja* da će izraditi projekt za muzejsku zgradu u kninskoj tvrđavi, a ujedno sebi stan i atelijer. Zbog rata koji je uslijedio ni jedno ni drugo nije bilo ostvareno⁴. Fra Lujko Marun je, pak, bio protiv namjere da se *Muzej* iz mjesta prenese u tvrđavu. Iako je još od 1907. godine sakupljao Meštrovićeve dječake radove i pohranjivao ih u kninskom *Muzeju*, smatrao je da arheologija i moderno kiparstvo ne idu zajedno⁵. Ostvarenje muzeja na kninskoj tvrđavi nije uslijedilo i zbog uvođenja Aleksandrove šestojunarske diktature, kada je i fra Lujko Marun umirovljen, a Starohrvatski muzej preimenovan u *Muzej starina Savske i Primorske banovine u Kninu*.

Povijest Hrvata je jedna od najpoznatijih skulptura Ivana Meštrovića. Uspjela spomenička stilizacija, a ujedno nenametljiva povezanost uz pučki folklor, pridaju tome djelu posebnu vrijed-

⁴ A. MATKOVIĆ, Meštrovićevo djelo u kninskoj tvrđavi, *Slobodna Dalmacija*, Split, 8[9]1, VI, 1983, str. 4

⁵ J. A. SOLDI, *Biskupija*, Split 1988, str. 36.

Ivan Meštrović, *Povijest Hrvata* (1932).

nost. Meštrović je tu skulpturu izradio 1932. godine, namijenivši je novoj zgradi Starohrvatskog muzeja u Kninu, na tvrđavi, za koju su projekte načinili 1931. sam Meštrović, slikar Jozo Kljaković i arhitekt Drago Ibler.

Nova muzejska zgrada ni tada nije sagrađena, a zatim je, do njezine gradnje, kralj Aleksandar posudio skulpturu *Povijesti Hrvata*, izvedenu u mramoru, za svoj dvor na Dedinju u Beogradu, kako je zapisao fra Karlo Jurišić u napisu o fra Luju Marunu, 1979. godine⁶. U Meštrovićevoj, pak, monografiji objavljenoj 1933. godine u Zagrebu navedeno je da ju je kralj Aleksandar "otkupio za svoj dvorac na Dedinju", gdje je bila postavljena u parku u posebnom paviljonu izgrađenom za nju⁷. Poslije Drugoga svjetskog rata pohranjena je u Narodnom muzeju u Beogradu⁸.

Monografija iz 1933. godine pisana je u istaknutom duhu jugoslavenske ideje, pa i stanovitog dodvoravanja kraljevskom Dvoru, pa je i navedeni podatak problematičan. Da *Povijest Hrvata* nije kralj Aleksandar kupio nego posudio, dokazuju i dva Meštrovićeva pisma ravnatelju Arheološkog muzeja u Splitu dr. Mihovilu Abramiću 1953. godine iz Amerike, u kojemu mu preporuča da se zauzme da se ona iz Beograda prenese u Split⁹.

U prvom pismu, 25. lipnja 1953. godine, Meštrović između ostaloga piše dr. Abramiću: *Takoder mi je bilo milo čuti da ima izgleda da će se naskoro početi zidati Muzej za hrvatske starine u Splitu. Da li je već izradjen i plan? Da nešto ne zaboravim kad je govor o tom Muzeju. Vi se sjećate da sam bio u svoje vrijeme izra-*

⁶ K. JURIŠIĆ, *Fra Lujo Marun, osnivač starohrvatske arheologije (1857-1939)*. Split, 1979.

⁷ I. MEŠTROVIĆ, MCMXXXIII. Zagreb, 1933, str. XVIII.

⁸ Meštrović and us. *Matica*, Zagreb, 33/1983, 7-8, str. 1.

⁹ A. DUPLANČIĆ: Podaci o Meštroviću i njegovim djelima iz korespondencije Mihovila Abramića, *Mogućnosti*, 5-6, Split, 1987, str. 511, bilj. 28.

dio jednu sjedeću figuru sa jednim fragmentom na krilu koju sam nazvao "Hrvatska Povijest". Ta je stvar imala doći u Muzej hrvatskih starina koga su trebale u Kninu podići Savska i Primorska banovina, nu kada je ta ideja propala ova stvar je svršila u vili Kralja Aleksandra na Dedinju. Sada kad će se napokon taj Muzej ostvariti u Splitu, ja držim da ova skulptura prvenstveno spada u Muzej hrvatskih starina u Splitu, i da se smjesti negdje na ulazu u Muzej. Ta stvar će biti po svoj prilici smatrana kao Državna svojina, nu to mislim ništa ne smeta da ju se prenese u Split gdje joj je mjesto u vezi sa hrvatskim starinama. Da ostane u Beogradu nema nikakva razloga niti veze sa ambijentom gdje bi bila smještena. Oni u Beogradu imaju u Muzeju dosta svojih stvari, koje nisu nikad ni bile plaćene, ali po svom sižeju spadaju tamo. U svoje vrijeme sam bio pisao Dr. Ritigu da kaže komu treba, nu nisam dobio nikada odgovora. Kada se budete vraćali, govorite o ovome sa Ritigom i otidjite do gospodina Žanka i eventualno Predsjednika Bakarića da porade da se pomenuta figura pošalje u Split¹⁰.

I u drugom pismu, 15. listopada 1953., veli: *Biti će mi milo ako se konačno ostvari Muzej Starina hrvatskih, i ako moja figura 'Povijest Hrvata' bude u njemu našla mjesta, zašto je, kako znadete, bila i napravljena*¹¹.

Kada je kipar Meštrović, 1959. godine, doputovao u domovinu i boravio nekoliko dana u Splitu, posjetio je i Muzej hrvatskih starina, tada smješten u privremenim prizemnicama na zapadnoj obali splitske luke. Ravnatelj Muzeja dr. Stjepan Gunjača zamolio ga je tom prigodom da bi izradio jednu skulpturu, namijenjenu postaviti pred novu muzejsku zgradu koju se namjeravalo graditi. Meštrović je odgovorio da je već darovao Muzeju skulpturu "Povijest Hrvata", izvedenu u mramoru, koju je, dok se ne izgradi muzej, tada predviđen u Kninu, "privremeno posudio kralj Aleksandar".

Tu su Meštrovićevu izjavu pismeno potvrdili i prisutni član Savjeta federacije Vicko Krstulović, kipar i Meštrovićev suradnik Andrija Krstulović, akademik konzervator dr. Cvito Fisković i predsjednik NO Splita Rade Dumanić¹². *Uzmite onu 'Povijest Hrvata'* - rekao je Meštrović u vezi s njihovom molbom - *ja sam je Kralju samo posudio*¹³.

Povijest Hrvata su, prema Meštrovićevu sadrenom modelu, isklesali 1934. u njegovu splitskom atelijeru kipari Grga Antunac i Dujam Penić, a kamen je prethodno pripremio za rad klesar P. Štambuk, kako se vidi iz računa za izradbu i prijevoz skulpture¹⁴. Kao sadreni model skulptura je predstavljena javnosti na izložbi *Pola vijeka hrvatske umjetnosti* u Zagrebu 1938-1939¹⁵. Vinko Nikolić, tada u emigraciji, tražio je podatke o toj skulpturi, a sam je Ivan Meštrović pisao 22. svibnja 1960. uredništvu *Hrvatske revije* u Buenos Airesu ovo:

Sudbina ovoga kipa je u malenu slična ostaloj Hrvatskoj povijesti.

Kako Vam je poznato, bila je najznačajnija skupina fragmenta plastičnih starohrvatskih spomenika u Kninu smještena u

¹⁰ Pismo I. Meštrovića dr. M. Abramiću. Syracuse, 25. VI. 1953. Arhiv Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika.

¹¹ Isto, 15. X. 1953.

¹² Izjava V. Krstulovića, A. Krstulovića, C. Fiskovića, R. Dumanića, Split, 25. X. - 6. XI. 1983. Arhiv Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika.

¹³ Izjava Andrije Krstulovića. Split, 27. X. 1983. Arhiv Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika.

¹⁴ Račun za klesanje "Povijesti Hrvata". Arhiv Galerije Meštrović (25. IV. 1934).

¹⁵ Dalmatinci na zagrebačkoj izložbi, *Novo doba*, Split, 25. I. 1939, str. 4.

jednu nepodesnu i neuglednu zgradu, zapravo prostoriju, a raspoređena bez ikakva stručnog rasporeda i bez kataloga, da nije pravo znao ni sabirač predmeta (fra Lujo Marun), gdje je što kada nadjeno, i moralo se tražiti po njegovu tavanu olovkom napisane bilješke, koje su bile rasturene, i od miševa nagrizene. Ovo je mene, kao i mnogog Hrvata, zaboljelo, te sam došao sa sugestijom, da se na Kninskoj tvrđavi, koja dominira mjesto i okolicu, od starih narušenih zgrada nekadanjih kasarna napravi muzej hrvatskih starina i da ih se sve prenese tamo. Napravio sam prijedlog banovima Sauske i Primorske banovine, Šiloviću i Tartagli, da ove dvije hrvatske banovine unesu u svoj godišnji budžet izvjesne sume, s kojima bi se kroz dvije ili tri godine postigla suma, kojom bi se muzej podigao. Oni su obojica pristali i unijeli u budžet tako, da se je kroz dvije godine bila sabrala suma od oko 3.000.000 dinara. Koliko se sjećam, dvije trećine je dala tadašnja Savska banovina, a jednu trećinu Primorska.

Ja sam bio uzeo na se, da izradim nacrt za zgradu i figuru "Povijesti Hrvata", koja je imala da se postavi u skromni vestibul na ulazu u muzej. Međutim je pala odluka da kralj Aleksandar dodje u Zagreb i za tu svrhu je trebalo kod Maksimira napraviti sokolski stadion, te je tadašnji ban Perović posegao za sumom odredjenom za podizanje muzeja, s obećanjem, da će Banovina tu sumu vratiti. Međutim nije došlo do povraćanja niti do ostvarenja muzeja. U međuvremenu i u nadi, da će se muzej ostvariti, ja sam bio izradio kip "Povijest Hrvata" i isklesao ga u grčkome mramoru, a prof. Ivšić mi je pomogao, da urežem glagoljski natpis na fragmentu, koga figura drži u krilu.

Pok. kralj Aleksandar je saznao za ovu figuru, tražio fotografiju i izjavio se, da mu se kip vanredno dopada i da bi ga želio kupiti. Kad sam mu objasnio za koju je svrhu napravljen, on je izjavio, da ga želi imati i privremeno postaviti u poseban paviljončić kraj svoje vile na Dedinju, a kad se muzej napravi, da će ga onda pokloniti muzeju. S Aleksandrom se doskora desilo, što se desilo, a figura u mramoru ostala je na Dedinju, a ja joj ne znam dalju sudbinu. Na moju sugestiju nadležnim vlastima, da je se prenese u Split, u Muzej hrvatskih starina, netom zgrada bude gotova, nisam dobio odgovor, ali držim, da u tome ne će biti teškoća...¹⁶.

Godine 1970., u vezi s proslavom tristote obljetnice Zagrebačkog sveučilišta, odliven je u Likumu u Zagrebu gipsani model "Povijesti Hrvata" u bronci i postavljen pred zgradu Rektorata¹⁷. Emigrantska Hrvatska revija zabilježila je: ...To je učinjeno tibo, bez ikakva publiciteta, da 'ne bi došlo do incidenta'. Na postolju samog djela nije, za sada, uklesano ni ime djela, kip stoji bezimen, jer da će se tako 'razni protivnici manje srditi'¹⁸. Bila je to kritična 1970. godina "hrvatskog proljeća". Novo ulazno stubište glavne zgrade Sveučilišta u Zagrebu, s Meštrovićevom skulpturom "Povijesti Hrvata", projektirao je arhitekt Juraj Denzler 1966-1971. godine¹⁹. Otada je Meštrovićeva skulptura "Povijesti Hrvata", namijenjena Starohrvatskom muzeju, postala simbolom i logotipom Hrvatskog Sveučilišta u Zagrebu.

Kada je 1976. u Splitu, na Mejama, sagrađena nova zgrada Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika, po projektu arh. M.

¹⁶ Meštrovićeva "Povijest Hrvata", Pismo Ivana Meštrovića. Hrvatska revija, Buenos Aires, 1-2/41-42, VI. 1961, str. 95.

¹⁷ "Povijest Hrvata" i ljevači, Večernji list, Zagreb, 14. IX. 1970, str. 11. "Povijest Hrvata" napokon pred Sveučilištem, Vjesnik, Zagreb, god. 31, 9. IX. 1970. - Meštrovićeva "Povijest Hrvata" pred zgradom rektorata zagrebačkog Sveučilišta. Čovjek i prostor, Zagreb, 17/1970, str. 24.

¹⁸ Meštrovićeva "Povijest Hrvata" prokriumčarena, Hrvatska revija. München, 20/3 (79), IX. 1970, str. 458.

¹⁹ Nagrada "Viktor Kovačić". Prof. Juraj Denzler, dipl. inž. arh., Čovjek i prostor, Zagreb, 21/1974, str. 17.

Kauzlarica, nastojao sam, kao suautor muzeološkog postava muzeja, da se Meštrovićeva "Povijest Hrvata", po autorovoj namjeni i kasnijoj želji, prenese iz Beograda i postavi u namijenjeni joj muzej. Međutim, mjerodavni se nisu usudili to moliti od Predsjedništva i nije ništa učinjeno. Zatim sam uspio da se 1978. godine - barem dok se ne riješi konačno pitanje - u atrij novoga muzeja postavi patinirani gipsani model iz Gliptoteke²⁰.

Brončani odljev "Povijesti Hrvata", odliven u zagrebačkoj ljevaonici, darovala je Matica iseljenika *Hrvatskoj bratskoj zajednici* u Pittsburghu (SAD), pa je na obljetnicu osnutka *Zajednice*, 1984. godine, postavljen pred njihov dom²¹. Drugi brončani odljev nalazi se u *Atelijeru Meštrović* u Zagrebu.

Starohrvatski je muzej bio Meštroviću stalno na srcu i brinuo ga je njegov neprimjeren smještaj u Kninu. Stjepan Gunjača, pred Drugi svjetski rat mladi kustos toga muzeja, nasljednik fra Luje Maruna, istaknuo je u kasnije pisanom historijatu Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika Meštrovićevu brigu uoči rata za njegovo unapređenje: *U tim danima mnogo sam razmišljao kako vrijeme na odgovorna mjesta donosi ljude koji u sebi nemaju nikakva osjećaja odgovornosti za kulturni fond o kojemu im je povjerena briga i zašto su u prvom redu pozvani oni da budu inicijatori, a oni još inicijativu drugih onemogućuju. Zato me se kao sušta protivnost takvih promašaja dojmio dolazak Ivana Meštrovića u kninsku tvrđavu, tim više što nikoga drugoga od naših stvaralaca nisam mogao registrirati da u tim teškim danima pokazuje bilo kakvu brigu za najznačajniji hrvatski kulturni fond, koji kao da je ovdje u tvrđavi izmaknut da ga, ako ništa drugo ne pogodi rat.*

Meštrović me odmah pri susretu zapitao: "Gunjača, jeste li vi svjesni vašeg položaja; je li znate kakva su vremena i kolika je vaša odgovornost, koliko spomenici zavise od vaše snalažljivosti i što mi s njima sve gubimo ako ih izgubimo; šta ste preduzeli da ih zaštitite?" Kad sam mu ispričao što sam sve uzalud poduzimao i kod vojske i kod Banovine, zgražao se i rekao da će on lično kreditirati izgradnju nekog skloništa, na što sam mu zahvalio i odveo ga do već gotovo izgrađenog skloništa²². Tako mogu registrirati jednu jedinu osobu iz cijele zemlje koja se zainteresirala za sudbinu Muzeja u ratu²³.

U ratnim i poratnim godinama, do 1952. godine, Meštrovićeva je palača na Mejama bila napućena s više obitelji, među kojima i onom arheologa Stjepana Gunjače.

Muzej hrvatskih starina - kasnije nazvan Muzej hrvatskih arheoloških spomenika - preselio je njegov ravnatelj dr. Stjepan Gunjača u vrijeme rata u Sinj. Nakon rata bio je 1947. godine smješten u kliškoj tvrđavi, a arh. Neven Šegvić je projektirao novu muzejsku zgradu pod tvrđavom. Na prijedlog Miroslava Krleže odlučeno je da se Muzeju prilagode zgrade u starom dijelu Splita, južno od katedrale, ali se došlo do zaključka da bi ranosrednjovjekovni starohrvatski spomenici, uglavnom tek skromno izvedeni ulomci, bili degradirani veličanstvenim spomenicima antičke

²⁰ I. MLIVONČIĆ, Bogata arheološka grada. ("Povijest Hrvata" u novootvorenom Muzeju hrv. arh. spomenika). *Slobodna Dalmacija*, Split, 25. VII. 1978, str. 6.

²¹ Š. RADOVČIĆ, Meštrovićeva skulptura HBZ-a, *Vjesnik*, Zagreb, god. 45, 17. V. 1984, str. 9.

²² S. GUNJAČA, Zaštita spomenika kulture za vrijeme NOB-a u Dalmaciji, *Zbornik Instituta za historiju radničkog pokreta Dalmacije*, Split, 1975, sv. 3, str. 672-673.

²³ ISTI, Starohrvatska kulturna baština. Tragovima Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, *Oko*, Zagreb, 16. XII. 1976, str. 10-11.

²⁴ ISTI, Rad Muzeja hrvatskih starina u godini 1952., *Starohrv. Prosvj.*, ser. 3, sv. 4/1955, str. 226. Usp. i bilj. 9, str. 510-511, 522, te bilj. 20, obje u ovom članku.

palače, pa se od toga odustalo. Muzej je zatim privremeno smješten u drvene prizemnice na zapadnoj strani splitske luke. Gradnja *Hotela Marjan* na tom položaju potakla je odluku da se prvo na Sustipanu, a zatim konačno na Mejama, nedaleko Palače Meštrović, sagradi nova muzejska zgrada²⁴.

U siječnju 1949. godine pisao je Meštrović Abramiću: *O smještaju hrv. starina na Crikvinama su mi pisali Dr. Ritig, Čurčin i Gušić, ali svi tako, da nemam prave slike. Sad mi je Vaše pismo unijelo malo svjetlosti, jer velite da se 'provizorno uređuje lapidarij hrv. starina'. Velite, dalje, da se prave planovi za definitivni muzej 'u blizini', nu ne spominjete točno gdje. Meni bi bilo milo kad bi bio u blizini, jer je duhovno povezano, samo ako predmeti ne bi stradali, kao što Vi i Kaliterna "Fabijan Kaliterna, arhitekt" mislite, radi blizine mora. Ne bi li se predmeti mogli nečim impregnirati da im slani zrak ne škodi? Ako se muzej ne bi zidao na Mejama, možda bi se mogao u polju kod one crkvice sv. Tro(j)ica, tako da se i nju urami da bude sastavni dio. Kod planova će trebati paziti da budu u skladu sa starinama, otmena i ukusna primitivnost. Zide skromno i rustično, po prilici kao sv. Tro(j)ica ili moje Crikvine, a razdioba praktična i dobro svjetlo. Bilo bi lijepo kad bi se moglo čak pločom pokriti. Marasović bi objekt dobro zidao, ali bi plan možda najbolje učinio Bilinić. Treba stvari posvetiti najveću pažnju. Ne radi se o luksusu nego o ukusu.*

Kada je Meštrović darovnicom 1952. godine Palaču i Kaštelet namijenio Galeriji Meštrović, u rujnu i kolovozu iste godine su i kameni spomenici i klesarska radionica Muzeja preneseni u podrum Palače, s čime da se Meštrović složio.

Na temelju iznesenoga možemo vidjeti da su kiparu Ivanu Meštroviću cijeloga života starohrvatski spomenici i njihov Muzej bili pri srcu i na umu i da je skulpturu "Povijest Hrvata" izradio isključivo za taj Muzej.

The amater archaeologist, Father Lujo Marun, was among the first to recognise the artistic talent of the young shepherd, Ivan Meštrović. In the First Museum of Croatian Antiquities which he established in Knin, he also kept the Meštrović's earliest, boyhood, works.

Later on, Meštrović suggested to Marun to house the Museum in the Knin fortress, together with his studio, however this has never came true.

For the Museum, Meštrović produced the stone sculpture of the History of the Croats, but since the museum building was not built, it was temporarily taken by the king Aleksandar, who placed the sculpture in his court garden in Belgrade.

At the time of the Second World War, the then manager of the Old-Croatian Museum, Dr. Stjepan Gunjača, intended to locate the museum firstly in Klis, then within the walls of the Diocletian Palace. Eventually, the building of the Croatian Archaeological Monuments Museum was built at Meje, in Split.

Meštrović stated several times that he had donated the History of the Croats to the museum, and only lended it to the king, however all the efforts of the museum managers, firstly Dr. Stjepan Gunjača, and then Duje Jelovina, were in vain. The newly built museum building houses but a gypsum model of this symbolic sculpture.

*Meštrović,
Marun, Gunjača
and History of
Croats
Summary*